

Aruandeid

Hannu Remes. Eesti silda ehitamas. Valik artikleid 1978–2021. (Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 79.) Tlk Väino Klaus, Piret Norvik, Eva Velsker. Tallinn: Emakeele Selts, 2022. 282 lk.

Emakeele Seltsi eestvõttel sai teoks soome keeleteadlase ja Eesti sõbra Hannu Remese artiklite kogumik, kus on ilmunud tema varem eesti keelde tõlgitud või käesoleva väljaande jaoks eestindatud soomekeelsed artiklid. Paljud neist põhinevad seminaridel, konverentsidel ja kongressidel peetud ettekannetel. Eri ajal lähedastel teemadel kirjutatud artiklites tuleb ette kordusi. Ikka ja jälle pöördub Remes soome ja eesti keele suhete algusaegade juurde XIX sajandil. Eriti paelub teda soome keele arendaja, rahvaluulekoguja ja „Kalevala” koostaja Elias Lönnroti (1802–1884) tegevus varaste soome-eesti suhete sõlmijana ning keelte võrdlejana, mitmel pool on vaatluse all Lönnroti Eesti reis 1844. aastal, eesti ortograafia uuendamisetepanekud soome keele eeskujul ja kohtumine uut tüüpi grammatika autori, Kuusalu pastori Eduard Ahrensiga.

Eesti keele ja maaga tutvumine sai Remesel alguse 1962. aastal, kui ta hakkas Helsingi ülikoolis õppima soome filoloogiat, sealhulgas eesti keelt ja kirjandust. Esimest korda käis ta Eestis 1967. aastal. 1971. aastast alates töötas ta 40 aastat Joensuu kõrgkoolis (hiljem ülikool) soome keele lektorina, õpetades ka eesti keelt. Tema koostatud on soomlastele mõeldud eesti keele grammatika „Viron kielioppi” (1983), mis oli teine sellelaadne Julius Krohni 1872. aastal ilmunud eesti keele grammatika järel.

Oma uurimistöös on Remes huvitunud eelkõige soome ja eesti muutemorfoloogiast ning tuletussuhetest. Sellesse ainevaldkonda kuuluvad kogumiku esimese osa „Soome ja eesti keelest kontrastiivselt” artiklid noomenimuutmise tüpoloogiast, verbide muuttüüpidest, soome ja eesti kontraheerunud verbidest, adverbide tuletustüüpidest jms. Autor jagab neis kirjutistes õpetussõnu ka lugejale: nii leiab ta, et „[s]oomlaste ja eestlaste jaoks on oluline teineteise keelt õppides ja kasutades pöörata tähelepanu tuletussuhetele”, sest sõnatuletuses on soome ja eesti keele erinevus üsna suur (lk 82).

Jaotises „Uurimise ja õpetamise eri ajajärgudest” tutvustab autor eesti ja soome keele võrdlemise, eesti keele uurimise ja õpetamise etappe Soomes XIX sajandil ning soome-eesti ühist keeleteaduslikku uurimistööd tänapäeval.

Kolmanda osa „Kaks Johannest” tege-lased on Juhani Aho (1861–1921) ja Johannes Aavik (1880–1973), kelle elus oli tähtsal kohal Soome ja kes oli vaimustunud Aho loomingust: soome kirjaniku „teoste väljendusrikas keel viis tema tähelepanu ka omaenda emakeele seisundile, mis mõjutas tuntavalt tema keeleuuendusliku mõtte vormumist” (lk 225).

Kirjutistes keele- ja kultuurikontaktidest on toodud esile olulised soome-eesti kultuurisidemete loojad, nende seas on Lönnrot ja Julius Krohn (1835–1888), ent üks tähelepanuväärsemaid neist on Eino Leino (1878–1926). Remes käsitleb Leino sidemeid eesti kirjanikega, tema luuletölkaid eesti keelde, vaeb eestiaineliste luuletuste sõnavaralisi erijooni ja neis esinevaid keelekujundeid. Esiletõstmist on pälvinud veel kaks kultuurisilla ehitajat: abielupaar, luuletaja ja folklorist Martti

Haavio (1899–1973) ja Elsa Enäjärvi-Haavio (1901–1951), kes oli eesti kirjanduse olulisimaid tutvustajaid Soomes. Pilti kultuurisillast täiendavad meil vähetuntud, vara lahkunud luuletaja Saima Harmaja (1913–1937) mälestused ja eestiainelised luuletused. Nende Eesti sõprade elulugude, tegevuse ja mälestuste kaudu saab ilmeka ülevaate kohtumistest eesti kultuuri- ja poliitikategelastega (nt Anna Haava, Gustav Suits, Jaan Tõnisson), õpingutest Tartu

ülikoolis ja elust nii Eestis kui ka Soomes maailmasõdade vahelisel ajal ja varemgi.

On tervitatav, et ühte raamatusse on koondatud Hannu Remese eri väljaannetes avaldatud lugemisvara, mida muidu olnuks huvilisel raske leida ja mis hästi õnnestunud tõlkes jõuab nüüd ka nende lugejateni, kes soome keelt ei valda.

PIRET NORVIK